

372

PL-75

0120-10

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

1936

Տպարան «ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ» Գանձրեհ

372
ՈԼ. 75

27 AUG 2019

50.567

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Գաղթահայ Նախակրթարաններու

Որքան որ զնահասելի է այն նախանձախնդրութիւնը զոր արտասահմանի մէջ ցոյց կուտան առհասարակ ամէնէն փոքր գաղութներն իսկ, ամենայն փութկոտութեամբ ազգային վարժարաններ հիմնելով եւ վարելով, որպէսզի գաղթական մանուկներ տոմային նախակրթութեամբ դաստիարակուին եւ մայրենի լեզուին ու ազգային պատմութեան տիրանան, նոյնքան եւ ցաւալի է որ ընդհանրապէս առանց ուսման ծրագրի կամ շատ անկասար ծրագրով մը կը կառավարուին այդ վարժարանները:

Այդ մտահոգութեամբ է որ Հ.Բ.Ը.Միութիւնը ձեռնհաս մասնագէտներու պատրաստել տուած է ներկայ Ռուսման Ծրագիրը, որ ո՛չ միայն կ'ապահովէ գաղութահայ նախակրթութեան միաձեւութիւնը, այլ եւ կը լրացնէ մանկավարժութեան արդիական պայմանները: Բնականաբար զանազան երկիրներու մէջ պատրաստուած կրթական օրէնքներուն համաձայն, մասնաւոր տրամադրութիւններ պէ՛տ է նաեւ ներմուծել սոյն Ծրագրին մէջ, լայն տեղ տալով երկրին լեզուին:

Ուստի կը յանձնարարուի գաղութահայ վարժարաններուն եւ ստիպողաբար Հ. Բ. Ը. Միութեան ենթակայ կամ նպաստընկալ վարժարաններուն, զործադրել սոյն Ծրագիրը, որպէս յարմարագոյն ուղեցոյց մը անկէ՛տ օգտուելով՝ կարեւորութեան սահմանին մէջ:

Բարիկ, 1 Յունիւար 1936

63273-67

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Կազմակերպել Մանկապարտէզի ընթացք մը երկու տարիի վրայ, ուր՝ Մանկապարտէզներու յատուկ շատ ծանօթ վարժութեանց եւ խաղերու քով՝ աւելցնել նաեւ տեղական լեզուի նախնական տարերք մը, բառամթերքի եւ փոքր նախադասութեանց կազմութեան մարզումներով: Մատաղ տարիքէն սկսող անճիգ եւ գրեթէ անգիտակից այդ հրահանգումը իր կարեւոր նպատուր կը բերէ հետագային այդ օտար լեզուին ուսուցման տեսակէտով:

Ա. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ա) Բարոյական տպաւորութիւններ յառաջ բերելու նպատակով՝ կենդանի գոյներով պատմել եւ պատմել տալ Հին Ուխտէն ընտրուած դրուագներ:

բ) Կրօնական եւ բարոյական մանր պատմուածքներ, առակներ, բանաստեղծութիւններ՝ տղոց մէջ արթնցնելու համար բարիին զգացումը եւ մշակելու համար ազնիւ ունակութիւններ:

գ) Տէրունական աղօթք, ուրիշ կարեւոր աղօթքներ, ուղիղ արտասանութեամբ եւ հասկացողութեամբ:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ուղիղ ընթերցում փոքր հատուածներու. բացատրութիւն իմաստի ու դժուարին բառերու. բերանացի ամփոփում կրտորի մը մէկ մասին կամ ամբողջութեան. բառագիտական տարրական վարժութիւններ: Արտասանութիւն շատ պարզ բանաս-

տեղծութեանց. վերարտադրում ուսուցչին կողմէ կատարուած պատմութեանքներու:

ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Բերանացի ծանօթութիւններ կէտադրութեան եւ առգանութեան նշաններու, ծայնաւոր եւ բաղաձայն տառերու, հասարակ եւ յատուկ գոյականներու եւ գոյականի թիւի մասին:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.—

Արտագրութիւն կարդացուած հատուածին. պատրաստուած կարճ ուղղագրութիւններ. թելադրութեամբ շարադրում փոքր նախադասութեանց:

3. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

Խօսակցութեան վարժութիւնն ուղիղ մեթոտով (methode directe) նիւթ ունենալով տղուն շրջապատի առարկաները եւ իրազնական պատկերներ: Ընթերցանութիւն. բացատրութիւն, օտար լեզուով հարցումներու միջոցաւ. թարգմանութիւն նոյն լեզուէն ի հայ: Քերականական տարրական ծանօթութիւն ծայնաւոր եւ բաղաձայն տառերու, եզակիի, յոգնակիի. հեգում. արտասանութիւններ եւ ուղղագրութիւն:

4. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

1—100 թիւերու վրայ մտաւոր եւ գրաւոր վարժութիւններ. գումարում, հանում, բազմապատկութիւն եւ բաժանում. 2—3 թիւերը աւելցնելով եւ պակսեցնելով համեմ. աշակերտներու կեանքէն առնուած գործնական խնդիրներ (ոյժ տալ մտաւոր վարժութիւններու):

5. ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը նշանաւոր դէմքեր եւ դէպքեր Ազգ. Պատմութենէն.— Հայկ. Արամ. Արայ գեղեցիկ. Վահագն. Արտաշէս Աշխարհակալ. Մեծն Տիգրան. Գր. Լուսաւորիչ: Քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ. Վռամշապուհ. Սահակ-Մեսրոպ. Հայ գիրերու գիւտը. Վարդան Մամիկոնեան. Վահան. Գայլ Վահան. Աշոտ Ողորմած. Գագիկ Բ.,

Լեւոն Բ., Լեւոն Զ., Դաւիթ պէկ. Մխիթար Աբբա. Ներսէս Աշտարակեցի. Պէգեան Ամիրա. Խրիմեան Հայրիկ. Նուպար Փաշա. Անդրանիկ: Հայկական դիւցազնավէպեր.— Տորք Անգեղ. Մհեր. Սասունցի Դաւիթ: Տոհմիկ հէքիաթներ:

6. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ձննութեան վարժութիւններ. հորիզոն. գլխաւոր կողմեր. արեւելում. հողի անհարթութիւններ. ջուրեր. եղանակներ: Երկիրը, իր ձեւը, իր բաժանումները: Բացատրութիւն աշխարհագրութեան ամէնէն գործածական եզրերուն: Պատրաստութիւն բարտէսի հասկացողութեան համար. դասարանին, դպրոցին, հաստատութեան յատկագրի: Շատ համառօտ աշխարհագրութիւն տեղական:

Ձննութիւններ եւ պարզ բացատրութիւններ սովորական երեւոյթներու, ծանօթ առարկաներու, կենդանիներու, բոյսերու, հանքային մարմիններու մասին. գործածական կարգ մը տարազագործուած նիւթեր: Գործնական վարժութիւններ առողջապահութեան:

7. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մատիտով վարժութիւններ ուղիղ եւ կոր գիծերու. համաչափական փոքր գծագրումներ. ընդօրինակում գործածական պարզ առարկաներու: Փոքր վարժութիւններ բնականի վրայէն գծագրութեան:

8. ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղիղ նստելու, տետրակ եւ գրիչ բռնելու, զանոնք մաքուր պահելու մասին ծանօթութիւններ:

Պարզ գիծեր, դէպի աջ շեղ եւ ուղիղ. նման մասեր ունեցող գրերու համախմբում. անոնցմով բառեր, իւրաքանչիւր տառի մասերը իրարու աւելի մօտիկ եւ տառերը իրարմէ հեռու գրելու վարժութիւն՝ դիւրընթեռնելի ըլլալու համար. գիրերը որչափ կարելի է պարզ ձեւերով ներկայացնել այնպէս որ տպագրին հետ մօտիկ նմանութիւն ունենան. ամբողջ այբուբէնը այսպէս սորվեցնելէ ետք, ընդօրինակութիւններ ընել տալ. կէտերու մասին

ծանօթութիւն. պարզ մասերով գլխազրեր եւ անոնց գործածութիւնը. վայելչագրութեան մասին տեղեկութիւններ. լատիներէն տառերով գրավարժութիւն նոյն սկզբունքներով:

9. ՁԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Կաւով, խաւաքարտով, փայտով նախնական աշխատութիւններ:

10. ՁԵՌԱԳՈՐԾ ԵՒ ԿԱՐ

(Աղջկանց բաժնի յատուկ)

Քանւվայի վրայ թեթեւ աշխատութիւններ. երկաթ օղակներու վրայ ասեղով հիւսուածքներ. նոյն բաներով զանազան օգտակար առարկաներ (շղթայ, կողով, խոզանակի պահարան, եւլն.):

11. ԵՐԳ

Դպրոցական, ազգային եւ ժողովրդական երգեր՝ միաձայն եւ երկաձայն: Ձայնագրութեան տարրական վարժութիւններ:

12. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Փոքրերու յատուկ Շուէտական մարմնամարզ. դէմքի, ուսերու, ձեռքի, մէջքի, սրունքներու, թոքերու եւ կուրծքի զարգացման եւ հասակի երկարումի համար թեթեւ շարժումներ. նստարաններու վրայ մարզանքներ (մանչերու յատուկ). սկառուտական մարզանքներ. դպրոցական խաղեր: Առողջապահական տարրական ծանօթութիւններ: Ողիմպիական թեթեւ խաղեր. ֆութպոլ. պասքէթպոլ. պտոյտներ:

Բ. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԽՍՈՒԹԻՒՆ

Նոր Ուխտի.— Յիսուսի կեանքը. Ծնունդէն մինչեւ Համբարձում. քանի մը կարեւոր հրաշքներ. Յիսուսի խօսած առակները:

2) Յիսուսի կեանքէն, վարդապետութենէն քաղելով, ինչպէս նաեւ բարոյական ընթերցումներով եւ խրատներով, տղոց սորվեցընել իրենց հետեւեալ պարտականութիւնները.

ա) Տանը մէջ.— հնազանդութիւն, յարգանք, սէր եւ երախտագիտութիւն իրենց ծնողքներուն հանդէպ. փոխադարձ սէր, պաշտպանութիւն, բարի օրինակ՝ եղբայրներու եւ քոյրերու միջեւ. մարդասիրութիւն, բարութիւն՝ ծառաներու նկատմամբ:

բ) Քաղաքին մէջ.— բարեկրթութիւն, հնազանդութիւն օրէնքի եւ իշխանութեան, նպաստ հանրային օգտին, եւլն.:

գ) Դպրոցին մէջ.— կանոնապահութիւն, բարեկրթութիւն, յարգանք, յարատեւութիւն, աշխատասիրութիւն:

Յ) Եկեղեցական երգերէն սորվիլ.— Փառք ի բարձունս, Նորաստեղծեալ:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

ՀՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ —

Սահուն եւ անվարան ընթերցում, բացատրութեամբ եւ ամփոփումովը հատուածներու ընդհանուր իմաստին, եւ ծանօթացումովը դժուարին բառերու. բառագիտական վարժութիւններ հոմանիշներու եւ հակահիշներու վրայ: Արտասանութիւն պարզ բանաստեղծութեանց. բերանացի արձակի վերածում նոյներուն, եւ վերարտադրում պատմուածքներու:

ՔԵՐԱՆԱԳԻ.—

Բերանացի.— ընթերցանութեան հատուածներու վրայէն, ընդլայնուած ծանօթութիւններ գոյականի վրայ. տեսակ, թիւ, հոլով, պաշտօն (յատկացուցիչ, յատկացեալ), ածականներ, դերանուններ ու հակերճ տեղեկութիւն բայերու վրայ:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.—

Արտագրութիւն կարգացուած հատուածին. պատրաստուած ուղղագրութիւն. յիշողութեամբ վերարտադրում փոքր արտասանութեանց. շարադրում նախադասութեանց. փոքր խմբագրումներ՝ հարցումներու օժանդակութեամբ:

3. ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԿԱՄ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Խօսակցութեան վարժութիւն եւ առողջանութիւն ուղիղ մեթոտով եւ ընտանի առարկաներու վրայէն: Ընթերցանութիւն. բացատրութիւն անգլերէնով կամ ֆրանսերէնով՝ հարցումներու միջոցաւ. բառագիրութիւն. անգլերէնէ կամ ֆրանսերէնէ ի հայ թարգմանութիւն. փոքր արտասանութիւններ. պատրաստուած ուղղագրութիւն: Քերականական ծանօթութիւններ գոյականի, ածականի, բայի շատ գործածական ժամանակներու մասին՝ խօսացկութեան միջոցաւ: Ծանօթ կենդանիներու կարգ մը շարժումներուն եւ յատկութիւններուն վերաբերմամբ հակիրճ նախադասութիւններու կազմութիւն գրատախտակի վրայ:

4. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

Վերելի օտար լեզուին ծրագրով.

ԾԱՆՈԹ.— Օտար եւ տեղական լեզուներու բաժնումը կ'ըմբռնենք հետեւեալ կերպով.

Սուրիոյ մէջ աւանդել	Արաբերէն եւ Ֆրանսերէն
Իրագի ” ” ”	եւ Անգլերէն
Յունաստանի մէջ ”	Յունարէն եւ Ֆրանսերէն
Ֆրանսայի մէջ ”	Ֆրանսերէն եւ Անգլերէն:

5. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1—1000 թիւերով չորս գործողութեան հաշիւներ, բերանացի եւ գրաւոր. միութիւնները եւ իրենց կարգը. թիւ մը 10ով, 100ով բազմապատկել. հասարակ կոտորակի ծանօթութիւն. կէս, երրորդ, չորրորդ եւլն. տասնորդ, հարիւրորդ. տասնորդական թիւ մը 10 եւ 100 անգամ մեծցնել, պզտիկցնել. մէթրի բազմապատկել.

ները եւ ստորապատկիւնները. տեղական դրամներու վրայ բերանացի արագ հաշիւներ:

Երկրաչափական ծանօթութիւններ.— անկիւն, ուղղահայեաց, զուգահեռական, շրջանակ, եռանկիւն եւ իր տեսակները, քառանկիւն եւ իր տեսակները:

6. ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Աւանդական պատմութիւն. աշխարհագրական համառօտ ծանօթութիւն:

ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ ԾՐՋԱՆ.—

Հայկ եւ իր յաջորդները. Արամ Նահապետ եւ իր պատերազմները. Արայ գեղեցիկ եւ Շամիրամ. Արայէն միւլէն Պարոյր. Պարոյր եւ իր յաջորդները. Տիգրան Երուանդեան եւ յաջորդները:

ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՅ ԾՐՋԱՆ.—

Վաղարշակ. Արտաշէս Ա., Արտաշէս Ա. շխարհակալ. հայոց հեթանոսական կրօնքը. Արգար, Անանուն եւ Սանատրուկ. Երուանդ Բ., Արտաշէս Բ., Արտաւազդ. Մեծն Տիգրան. իր յաջորդները. Տրդատ եւ Քրիստոնէութիւնը. Խոսրով Բ., Տիրան. Արշակ Բ. եւ Մեծն Ներսէս. Պապ. Մերութան Արծրունի. Մուշեղ Մամիկոնեան, Վառազդատ. Հայաստանի բաժանումը 387ին. Վաւաճապուն եւ հայ գիրքերու զիւտը. վերջին Արշակունիք:

ՄԱՐԶՊԱՆՆԵՐ.—

Վարդանանց պատերազմը. Ղեւոնդեանց նահատակութիւնը. Վահան Մամիկոնեան. Գայլ Վահան:

7. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ.—

Երկրագունդը, իր մակերեսային պէսպիսութիւնը, ծովերը, մթնոլորտը, եւլն.: Կենդանական եւ բուսական թագաւորութիւններ. մարդը:

ԱՍԻԱ.—

Գլխաւոր գիծեր մակերեսի. լեռներ, դաշտեր, լեռնադաշտեր, ջրարբի եւ անջրդի երկրամասեր, անապատներ եւ մուսոններ: Զըրագրութիւն. ծովեր, մեծ գետեր, տեղթաներ, ծովափուկ եւ գլխաւոր կղզիներ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—

ԹՈՒՐԻՔԻԱ եւ յառաջագոյն Ասիոյ ուրիշ երկիրներ. համառօտ: ԿՈՎԿԱՍ (ժանրանալ Հայաստանի վրայ), Թուրքեստան, Սիպերիա, Զինաստան, Ճարոն, Եւրոպական գլխաւոր գաղթավայրեր:

ԱՓՐԻԿԷ, իր դիրքը հասարակածի հետ յարաբերութեամբ: Լեռներ եւ լեռնադաշտեր. բաշխում ջերմութեան եւ անձրեւներու. անապատներ. մեծ գետեր. մեծ լիճեր. կլիմայ:

ԱՓՐԻԿԷԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ. ամփոփ ծանօթութիւն գլխաւոր պետութեանց եւ Եւրոպական կարեւոր գաղթավայրերու մասին:

Տ. ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ԵՐԵՔ ՎԻՃԱԿՆԵՐԸ.—

Ծանօթութիւններ օդի, ջուրի եւ այրումներու մասին. քանի մը պզտիկ փորձեր. յատկութիւններ կարգ մը գործածական մետաղներու:

ՄԱՐԴԸ

Ամփոփ նկարագրութիւն մարդկային մարմնի, եւ պաշտօն գլխաւոր գործարաններու: Առողջապահական գործնական վարժութիւններ:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ ԵՒ ԲՈՅՍԵՐ.—

Կենդանիներ եւ բոյսեր անմիջական շրջապատի: Պարտէզ եւ մրգաստան. մշակման ընդհանուր սկզբունքներ. մշակուած բոյսեր եւ անոնց մօտ յաճախող կենդանիներէն գլխաւորները: Շրջապատի ռազմական կամ վնասակար կենդանիներն ու բոյսերը:

9. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նմոյշներու ընդօրինակութիւն. բնականին վրայէն գծագրում պարզ առարկաներու. յիշողութեամբ վերարտադրում նոյններուն. ազատ գծագրութիւն. պարտականութեանց պատկերազարդում:

10. ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարզ գիրերու վարժութեան համար, շարունակութիւն Ա. Դասարանի ծրագրին. հասարակ գլխագիրներ իրենց բոլոր ձեւերով. շեղ եւ ուղղահայեաց գրելու փորձեր. հասարակ եւ գլխագիր շեղագիր. վերնագիրներ, անուններ, ասացուածներ գրելու վարժութիւն. շեղագրի տեղն ու գործածութիւնը: Նոյն ծրագիրը անգլերէն եւ ֆրանսերէն գրավարժութեան համար:

11. ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

(Մանչերու յատկ)

Կաւով, խաւաքարտով, փայտով, թիթեղով զանազան աշխատութիւններ:

12. ԶԵՌԱԳՈՐԾ ԵՒ ԿԱՐ

(Աղջկանց բաժնին յատկ)

Քանրվայի միջոցաւ կտաւի վրայ խաչասեղով ծաղիկներ. պրօնտէի եւ քրօշէի վարժութիւններ. ուլունքներով օղակներու վարժութիւններ. բուրդի թելով հիւսուածքի փորձեր: Վարժութիւն պարզ կարի:

13. ԵՐԳ

Դպրոցական, ազգային եւ ժողովրդական երգեր. միաձայն եւ երկաձայն: Տարերք ծայնագրութեան:

14. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁ

Կը գործադրուի Ա. դասարանի ծրագիրը:

Գ. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ա) Քրիստոնէական բարոյականի մայր զաղափարները.— Աստուծոյ հայրութիւնը, մարդոց եղբայրութիւնը, սիրոյ զգացումը, խղճի խաղաղութիւնը, ճշմարիտ երջանկութիւնը. բրիստոնէական հաւատքը՝ աղբիւր բարեգործական կեանքի:

բ) Յիսուս եւ Աբգար. Թաղէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալները, Սանդուխտ կոյս. Գրիգոր Լուսաւորիչ. Հռիփսիմեանք. Որդիք եւ Թոռունք Լուսաւորիչ. Ներսէս Պարթեւ:

գ) Բարոյական կրթութեան սատարող խօսակցութիւններ. մեծ մարդոց կենսագրութիւններ եւ ընթերցումներ. մասնաւորաբար Է. Տէ Ամիչիսի «Սիրտ» էն:

դ) Նկեղեցական երգերէն գոց սորվիլ՝ Հաւատամք, Առաւօտ լուսոյ, Տարածեալ եւ Արեւագալի շարականներ:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Արտայայտիչ ընթերցում, որ ձգտի իմաստի ամբողջական ըմբռնումէն զատ զգալ տալ նաեւ հատուածներու զեղեցկութիւնը. բերանացի վերլուծում գլխաւոր զաղափարներու. բառագիտական վարժութիւններ հոմանիշներու, հականիշներու, բառերու ընտանիքի, ածանցումներու եւ բարդութեանց վրայ: Արտասանութիւն ոտանաւոր եւ արծակ ընտիր կտորներու. բերանացի տեղեկատուութիւն ընթերցումի մը, դասի մը, պտոյտի մը, եւլն. ի մասին:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Կանոնաւոր դասաւանդում բերականութեան բառագիտական մասին.— ենթակայ, լրացուցիչներ, բացայայտիչ, բացայայտեալ:

ԳՐԱԽՈՐ ՎԱՐՃՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—

Ուղղագրութիւն. արծակի վերածում. փոքր շարադրութիւններ՝ տրուած յատակագիծներու վրայ (նկարագրութիւն, պատմութիւն, նամակ):

3. ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԿԱՄ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Սահուն ընթերցանութիւն. բացատրութիւն՝ անգլիերէն կամ ֆրանսերէն հարցումներու միջոցաւ. թէ՛ տառական եւ թէ՛ մաքուր թարգմանութիւն հայերէնի: Բառագիտութիւն եւ խօսելու վարժութիւն կարդացուած կտորին վրայէն. փոքր արտասանութիւններ: Քերականական աւելի լայն ծանօթութիւններ անունի, ածականի, դերանունի, բայերու ներգործական ձեւին, սահմանական եւ հրամայական եղանակներու մասին. գրաւոր թարգմանութիւն հայերէնէ անգլերէն կամ ֆրանսերէն եւ փոխադարձաբար. փոքր շարադրութիւններ՝ հարցումներու միջոցաւ:

4. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒ

Անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի ծրագրով:

5. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բերանացի եւ գրաւոր թուարկութիւն. ամբողջական թիւերու վրայ չորս գործողութեան վերաբերեալ խնդիրներ. հասարակ եւ տասնորդական կոտորակներու վրայ պարզ խնդիրներ. մէթրին բազմապատիկները եւ ստորապատիկները. վերածում. լիդրին եւ կրամին բազմապատիկները. վերածում:

Քառակուսի մէթր. բազմապատիկ եւ ստորապատիկ. եռանկիւններու եւ քառանկիւններու մակերեսներու չափում. աստիճան եւ ստորապատիկները. երկրաչափական մարմիններու վրայ պարզ ծանօթութիւններ:

6. ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՐՇԱԽԱՆՔԸ.—

Անցողակի ակնարկ մը ուրիշ երկիրներու մէջ Արաբներու նըւաճումներուն մասին. Արաբացիք ի Հայաստան. Թէոդորոս Ռըշտունի. Մուշեղ Մամիկոնեան. Համագասպ Մամիկոնեան. Ոստիկանները եւ անոնց վայրագութիւնները. Արաբ տիրապետութեան նըւկարագիրը:

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՔ.—

Ծագումը. Թագաւորութիւնը. նկարագիրը. Աշոտ Ա., Սմբատ Ա., Աշոտ Երկաթ. Աբաս. բարգաւաճումի շրջան. Աշոտ ողորմած. Անի քաղաք. Սմբատ Բ., Գագիկ Ա., Յովհ. Սմբատ. Գագիկ Բ., անկում. Սելճուզներու արշաւանքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ.—

Թագաւոր. նախարար. առանձնաշնորհումներ. բարքեր. ազատներու զբաղումը. ռամիկները. շինականներ. բանակ. զէնքեր. ամբոցներ. պատերազմական արուեստը. հայ կիւնր. տօներ. հանդէսներ. կրթութիւն, եւն.:

ԿԻՒԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ.—

Սահման. հողագրութիւն. բնակչութիւն. հայ իշխանութիւններ. Ռուբինեանց հարստութիւն. Ռուբէն Ա., Կոստանդին Ա., Խաչակրութիւնը. Թորոս Ա., Լեւոն Ա. եւ գերութիւնը. Թորոս Բ., Մլեհ. Ռուբէն Գ., Լեւոն Բ. Մեծադործ. իր քաղաքականութիւնը. Գ. խաչակրութիւն եւ հայեր. Լեւոնի Պետութեան կազմը. պաշտօնեաներ. դատարաններ. տուրքեր. մշակոյթ. Հեթում Ա., Լեւոն Գ., Հեթում Բ., ներքին վէճեր. Լեւոն Գ., Օշին. Լեւոն Ե., Լուսինեանք. Լեւոն Ջ., վերջ անկախութեան. հայ վաճառականութիւնը Կիլիկեան շրջանին:

7. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Համառօտ ակնարկ մը նախապատմութեան վրայ. մարդկային ցեղեր եւ լեզուներ. քաղաքակրթութեան առաջին օրրաններ:

Եգիպտոս. Ասորեստան եւ Բաբելոն. Փիւնիկէ. Քետացիք. Եփրայեցիք. Մարաստան եւ Պարսկաստան:

8. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Տարրական ծանօթութիւններ բեւեռներու, հասարակածի, երկրի գօտիներու մասին: Բաշխում ծովերու եւ ցամաքներու:

Յամաքներ, լեռներ, լեռնադաշտեր, դաշտեր, հրաբուխներ, ծովեր, ծովախաղացքներ, հոսանքներ, եզերքներ, սառնարաններ, գետեր, լիճեր, հովեր, անձրեւ, բարեխառնութիւն: Մարդկային ցեղեր. վայրենի կեանք եւ քաղաքակիրթ կեանք:

ԱՄԵՐԻԿԱ.—

Բնական աշխարհագրութեան ծանօթութիւններ, վերելի ընդհանուր աշխարհագրութեան ծանօթութեանց կարգով. քաղաքական եւ տնտեսական աշխարհագրութիւն. ծանրանալ Գանատայի, Միացեալ Նահանգներու, Մեքսիկայի, Պրագիլիոյ, Չիլիի եւ Արժանութիւնի վրայ:

ՈՎԿԷՍՆԻԱ.—

Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, խաղաղականի գլխաւոր կղզիները:

9. ՏԱՐԵՐԻ ԲՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲՆԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ

Պարզ փորձեր եւ ամփոփ ծանօթութիւններ կշիռի, ջերմաչափի, ծանրաչափի, կողմնացոյցի ուսումնասիրութեան համար: Ծանօթութիւններ ելեկտրական հոսանքի ամէնէն գործածական կիրառումներու մասին: Գործածական մետաղներ եւ աղեր:

Լրացուցիչ ծանօթութիւններ մարդուն մասին: Համառօտ գիտելիք հիւանդութեանց պատճառներուն (մանրէներ, մակարոյծներ) եւ շնչառութեան, սննդառութեան, հագուստի եւ բնակարանի առողջապահութեան վերաբերեալ:

Բուսական եւ կենդանական կեանքը բանջարանոցին, արտին, մարգագետինին, այգիին, անտառին եւ ջուրերուն մէջ:

10. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սեւ կամ գունաւոր մատիտով բնականին վրայէն գծագրութիւն պարզ առարկաներու. յիշողութեամբ գծագրութիւն. պարտականութեանց պատկերազարդում. զարդանկարի տարրական վարժութիւններ:

11. ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վերատեսութիւն Բ. Դասարանի վարժութեանց. բոլորագիր, շեղագիր եւ անոր գլխազրեւը. գրիչ բռնելու ձեւեր՝ շեղագրի հա-

63273-67

մար. գոթագիր, բոլորչի եւ քառանկիւն, անոր գլխագրերը, հայկական թէ եւրոպական ձեւերով. անոնց գործածութեան տեղը. հասարակ տպագրի եւ անոր գլխագրերուն վարժութիւն: Նոյն ծրագիրը՝ Անգլերէն եւ Ֆրանսերէն զրավարժութեան համար:

12. ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

(Մանչերու յատուկ)

Կառով, խաւարարտով, փայտով, թիթեղով, երկաթ թելերով եւն. զանազան օգտակար առարկաներու պատրաստութիւն:

13. ԶԵՌԱԳՈՐԾ ԵՒ ԿԱՐ

(Աղջկանց բաժնի յատուկ)

Զանազան ձեւերով աժուռներ, պուօտէ, էթամին՝ դիւրին նըմոյշներու վրայ:

Ամէն տեսակ կարերու վարժութիւն. զանազան ձեւերով եւ մեծութեամբ կարկտաններ դնել (քառակուսի, կլոր եւ եռանկիւն). գուլպայի բըփրիզ. օղակ. լամբակ շինել:

14. ԶԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԳ

Հնգագիծ, բանալիներ, խազ (նօթա), օժանդակ գիծ, խազերու երեք ձեւեր՝ համահաւասար դադարներով. կէտ, պարզ չափեր, տրոհակ, ուժով եւ տկար ամանակներ. խազ երգել. կէս վեր, կէս վար, բնիկ:

Ազգային եւ օտար երգեր, միաձայն եւ բազմաձայն. գործիական երաժշտութիւն:

15. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Շուէտական մարմնամարզ. գլուխի, ուսերու, ձեռքերու, թոքերու եւ կուրծքի զարգացման եւ հասակի երկարումի համար աւելի բարդ շարժումներ. սրունքի, ոտքի, պառկելու փորձեր. նստարաններով մարզանքներ (մանչերու յատուկ). սկաուտական մարզանքներ, դպրոցական խաղեր, եւ գործադրութիւն առողջապահական կարգ մը սկզբունքներու. ողիմպիական թեթեւ խաղեր, ֆութպոլ, պասքէթպոլ, բուրգերու կազմութիւն եւ հեծելաձիւ նստելու վարժութիւններ. պտոյտներ:

Դ. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ա) Տասնաբանեայ պատուիրանները եւ անոնց կրօնական ու բարոյական նշանակութիւնը: Լերան քարոզը ամբողջութեամբ, իրեւել խարիսխ քրիստոնէական հաւատքի:

բ) Էջմիածին իբրեւ կեդրոն ազգ. կրօնական իշխանութեան: Սահակ-Մեսրոպ, Թարգմանիչներու դերը Հայ Եկեղեցւոյ կազմութեան եւ ազգին քրիստոնէական լուսաւորութեան տեսակէտով. գլխաւոր դէմքեր մեր եկեղեցական պատմութենէն. մասնաւորապէս ծանրանալ Գրիգոր Նարեկացիի, Ներսէս Շնորհալիի, Ներսէս Լամբրոնացիի, Յովհան Որոտնեցիի եւ Գրիգոր Տաթեւացիի վրայ:

գ) ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏՕՆԵՐԸ.— Ծնունդ, Զատիկ, Հոգեգալուստ, Վարդավառ, Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի, Խաչվերաց, Խաչի միւս տօները, Տեառնընդառաջ, Տօն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, Աւագ շաբաթ, Տօն Թարգմանչաց, Վարդանանց, Ղեւոնդեանց:

դ) ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՆՈՒԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ.— Դպիր, սարկաւագ, քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս, պատրիարք, կաթողիկոս:

ե) ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ, ԱՆՍԹԵՆԵՐ ԵՒ ԶԳԵՍՏԵՐ.— Աւետարան, Ճաշոց, Շարական, Տօնացոյց, Տաղարան, Ժամագիրք, Մաշթոց, Յայտնաւորք, սկիհ, խաչ, բուրվառ, քշոց, եւլն. շուրջառ, թագ, վակաս, փորուրար, բազպան, եւլն.:

զ) Բարոյական կրթութեան սատարող խօսակցութիւններ եւ ընթերցումներ՝ ի մասին անհատական գլխաւոր առաքինութեանց եւ ընկերային կեանքի գլխաւոր պարտականութեանց. Ժուժկալութիւն, աշխատանքի սէր, անկեղծութիւն, համեստութիւն, արիութիւն, ներողամտութիւն, բարութիւն եւլն., եւ ընտանիքին ու ազգին հանդէպ պարտականութիւններ:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԱԼ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.— Կարդալ առողջանական եւ կէտադրական օրէնքներու համաձայն, արտայայտել կտորին ընդհանուր ոգին, թափանցել իմաստի երանգներուն, զգացում եւ հասկըցողութիւն դնել հատուածին մէջ: Բացատրութիւն իմաստներու, գրական ձեւերու եւ դարձուածքներու, բառերու (բառազնական ու քիչ անգամ նաեւ ստուգաբանական), ոճի հիմնական յատկութիւններու. արտասանութիւն ընտիր հատուածներու:

ՔԵՐԱՍՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ.— Վերատեսութիւն բառագիտութեան, համաձայնական ընդհ. օրէնքներ, քերականական լուծում:

ԳՐԱԴՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ.— Պատրաստուած ուղղագրութիւն, հակակշիռի ուղղագրութիւն, վերլուծում կարդացուած հատուածներու՝ իմաստի եւ ձեւի տեսակէտներէ, անոնց գրական գեղեցկութիւնը զգալ տալու առաջադրութեամբ. այս վարժութիւնը մերթ կը կատարուի նաեւ բերանացի: Շարադրութիւններ՝ տղոց ներկայ կամ անցեալ միջավայրէն առնուած նիւթերու շուրջ. նամակագրութիւն:

3. ԱՆԳԼԵՐԷՆ

Ընթերցանութիւն. բացատրութիւն անգլերէնով. թարգմանութիւն. խօսակցութիւն օրուան դասին վրայէն. բառագիտութիւն. արտասանութիւն: Ամբողջական քերականութիւն համառօտ. բայերու ներգործական եւ կրաւորական ձեւերու սահմանական եւ հրամայական եղանակները: Ուղղագրութիւն. գրաւոր փոխադարձ թարգմանութիւն. շարադրում փոքր պատմութեանքներու:

ԿԱՄ

4. ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Սահուն ընթերցանութիւն. բացատրութիւն ֆրանսերէնով՝ հարցումներու միջոցաւ. թէ՛ տառական եւ թէ՛ մաքուր թարգմանութիւն հայերէնի: Բառագիտութիւն եւ խօսելու վարժութիւն՝ կարդացուած կտորին վրայէն. փոքր արտասանութիւններ: Քերական-

նական ծանօթութիւններ անունի, ածականի, դերանունի եւ բայի մասին. խոնարհել բոլոր գործածական ժամանակները օժանդակ եւ առաջին ծորդութեան բայերուն ու սահմանականի ներկան, անցեալն ու ապառնին՝ միւս ծորդութեանց կանոնաւոր բայերուն: Ուղղագրութիւն. գրաւոր թարգմանութիւն հայերէնէ՝ ֆրանսերէն եւ փոխադարձաբար. փոքր շարադրութիւններ՝ հարցումներու միջոցաւ:

5. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵՋՈՒ

(Վերի օտար լեզուներու ծրագրով)

6. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջական եւ տասնորդական թիւերով խնդիրներ լուծել. բաժանականութիւն. հասարակ կոտորակը տասնորդականի վերածել եւ փոխադարձաբար. երեքի կանոն, տոկոս, զեղչ, ապահովագրութիւն, մաքս, յանձնառուչէք, միջնորդչէք:

Երկրաչափական մարմիններու մակերեսները գտնելու վարժութիւններ եւ խնդիրներ. խորանարդ մէթրի ստորապատիկները. երկրաչափական մարմիններու (ուղղահայեաց, զուգահեռական, գլան, կոն, բուրգ եւ գունդ) ծաւալները գտնելու վարժութիւններ եւ խնդիրներ: թ-ին արժէքը գտնելու գործնական վարժութիւններ. զծագիտական վարժութիւններ՝ քանակով, կարկինով եւ ուղղաչափով:

7. ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԵԱՅ ԱՆԿՈՒՄԷՆ ՅԵՏՈՅ.— Սելճուզներ, Մելիք շահ, հայկական իշխանութեան մնացորդներ, թաթարներ, ձինկիզ Խան, Հայաստանի աւերումը, Օսմանցի թուրքերու երեւումը, Լէնկթիմուրի արշաւանքը, Հայաստան թաթար արշաւանքներէն յետոյ, Օսմանցիներու տիրապետութիւնը, Շահ Աբաս, Ղարաբաղի Մելիքները, Դաւիթ պէկ, հայ գաղթականութիւններ:

ՌՈՒՍԱՀԱՅԵՐ.— Հայոց յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ.

Պարսկաստանի վիճակը Նատիր Շահէն վերջ. Մեծն Պետրոս, Իս-
րայէլ Օրի, Կատարինէ Բ., Յ. Արդութեան, իր քաղաքական ծրա-
գիրը, ռուսերը Կովկասի մէջ, 1803—1827ի Ռուս-Պարսիկ պատե-
րազմները. հայոց դերը, Ներսէս Աշտարակեցի, հայոց յուսախա-
բութիւնները. Ռուս-Թուրք պատերազմը (1828), գաղթականու-
թիւններ, Էջմիածին: Պոլսէնիա, Մատթէոս եւ Գէորգ Դ. Կաթո-
ղիկոսները, ժամանակակից անցքեր, մտաւոր շարժումը Ռուսահա-
յոց մէջ:

ԹՐԲԱՀԱՅԵՐԸ.— Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը, Ամիրաներ,
Հայ Կաթողիկոսութիւնը, Մխիթարեանք, Յովհաննէս Կոլոտ, Աւետիք
Պատրիարք, Հայ Բողոքականութիւնը, բարենորոգումի ձգտումներ
Թուրքիոյ մէջ, Ազգ. Սահմանադրութիւն, Զէյթունի կռիւները,
Խրիմեան եւ Վարժապետեան, հայկական լանդիր, կոտորածներ,
կրթական շարժում, վերահաստատում Օսմ. Սահմանադրութեան,
Ընդհ. Պատերազմ:

Տ. ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Նախնական Յունաստան, հերոսական ժամա-
նակներ, Տրոյադայի պատերազմը, Դորէական արշաւանք. դիցա-
բանութիւն.— Սպարտա, Աթէնք, պարսկական պատերազմներ, Ա-
թէնքի զօրութիւնը, Պէլոպոնէսի պատերազմը, Սպարտական, յե-
տոյ Թեպական գերիշխանութիւն, Մակեդոնական գերիշխանու-
թիւն, Մեծն Աղեքսանդր, յունական պատմութեան վերջին դարե-
րը, քաղաքակրթութիւն:

ՀՌՈՄ.— Հռոմի հին պատմութիւնը, հանրապետութիւն, ի-
տալական թերակղզիին տիրապետութիւնը, Աշխարհի տիրապե-
թիւնը, քաղաքային խառնակութիւններ եւ հանրապետութեան
անկումը, Կայսրութիւն՝ մինչեւ Դէոկղետիանոս, Դէոկղետիանոս
եւ իր յաջորդները, հռոմէական քաղաքակրթութիւնը:

Չ. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՈՊԱ.— ԲՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, հող եւ մակերե-

սային անհարթութիւններ, կլիմայ, ջուրի հոսանքներ, ծովեր եւ ա-
փունքներ, բաշխում կենդանական եւ բուսական տեսակներու,
բաշխում բնակչութեան, ցեղեր եւ ազգութիւններ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Մաս-
նաւորապէս կանգ առնել մեծ պետութեանց վրայ. 1918էն ի վեր
ստեղծուած պետութիւնները խմբել Պալթիկեան պետութիւններ,
Դանուբեան պետութիւններ, Պալքանեան պետութիւններ անուն-
ներու տակ: Հաղորդակցութեան մեծ համբանք, Եւրոպայի յա-
րաբերութիւնները աշխարհի հետ:

10. ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(Կենդանաբանութիւն)

Ներկայացնել իւրաքանչիւր դասակարգէ մէյմէկ տիպարի
կեանքը, անոր միջոցաւ ծանօթացնել դասակարգին ընդհանուր
յատկանիշերը. մասնաւորաբար յիշել տնտեսական տեսակէտով
դրական եւ բացասական նշանակութիւն ունեցող տեսակները.
մատնանշել կենդանիներու յօրինուածութեան, անոնց միջավայրին
եւ ապրելու եղանակին միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերու-
թիւնները. դասակարգութեան ընդհանուր պատկեր:

11. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բնականին վրայէն զծագրութիւն պարզ առարկաներու, կեն-
դանական կամ բուսական նմոշներու ուրուագիծեր. զարդանկարի
վարժութիւններ. յիշողութեամբ զծագրում. պարտականութեանց
պատկերազարդում:

12. ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վայելչագրութեան մասին ծանօթութիւն. կարճ կրկնութիւն
նախորդ տարիներու մէջ ուսուցուած նիւթերու զլխաւոր մասե-
րուն. զարդագիրքեր, անոնց զանազան տեսակները: Անգլերէն եւ
Ֆրանսերէն գրավարժութիւն՝ նոյն ծրագրով:

13. ԶԱՅՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԳ

Կշիռ. 1/8 եւ 1/16րդ.ներ համահաւասար դադարներով. պատահական եւ տեւական փոփոխութիւններ. 3/3 մէկ ամանակ (թրիոլէ), բարդ չափեր. կապ. ձայնամիջոցներ. խազ կարդալ եւ խազերգել՝ բարդ չափերով. ձայնի թռիչքներ զանազան հեռաւորութեամբ. վարժութիւններ ուսուցչին ըսածը գրելու:

Ազգային եւ օտար երգեր, միաձայն եւ բազմաձայն. գործիական երաժշտութիւն:

14. Զ Ե Ռ Ա Կ Ա Ն Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

(Մանչերու բաժին)

Նախորդ տարուան ծրագիրը աւելի ընդլայնելով:

15. Զ Ե Ռ Ա Գ ՈՐԾ, ԿԱՐ ԵՒ Զ Ե Ւ Ա Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

(Աղջկանց բաժնի յատկ)

Պոօտէ, լեցուն եւ ծակուած (ռըշիւիէօ), ֆիլէ (ցանց), թրիքօ, քրօշէ, ժանեակներ, մետաքսի վրայ զանազան ասեղնագործութիւններ:

Զեւագիտական վարժութիւններ ճերմակեղէններու եւ անոնց համար հարկ եղած ամէն տեսակ կարեր. կարկտուք. ճերմակեղէնի եւ գուլպայի ըրփրիզ. օղակ եւ լամբակ շինել:

16. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Կը գործադրուի Գ. դասարանի ծրագիրը:

Ե. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ա) ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՔ ՏԻԵՋԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ.— Նիկիոյ, Կ. Պոլսոյ եւ Եփեսոսի:

բ) ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԸ.— Մովսէս Տաթեւացի, Սիմէոն Երեւանցի, Ներսէս Աշտարակեցի, Գէորգ Դ. Պոլսեցի, Մակար Թեղուտցի, Խրիմեան Հայրիկ, Մատթէոս Իզմիրեան, Կաթողիկոսութիւն Կիլիկիոյ, Կաթողիկոսութիւն Աղթամարայ, Պատրիարքութիւն Երուսաղէմի, Պատրիարքութիւն Կ. Պոլսոյ, Պոլսոյ վերջին նշանաւոր պատրիարքները — Յովհաննէս Կոլոտ, Յակոբ Նալեան, Ներսէս Վարժապետեան, Օրմանեան, եւլն.:

գ) ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՀԱՅ ՎԱՆՔԵՐ.— Տաթեւու վանք, Մշոյ Ս. Կարապետի, Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ, Վանայ Վարազայ վանք, Բաղէշի Ամրոտու, Կեսարիոյ Ս. Կարապետի, Սեբաստիոյ Ս. Նշանայ վանք, Արմաշու դպրեւանք, Գաղատիոյ Կարմիր վանք, Հաղբատ, Վենետիկ, Վիեննա, Զմմառ:

դ) ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Խղճմտանք եւ նկարագիր. ինքնակրթութիւն. արդարութեան եւ համերաշխութեան զանազան ձեւերը. քաղաքացիական կրթութեան ծանօթութիւններ. զաղափար մը մեր բնական երկրին եւ մեր հայրենիքին քաղաքական, վարչական, դատական կազմակերպութեանց մասին. քաղաքացին, իր պարտականութիւններն ու իրաւունքները:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

ԱՇԽԱՐՀԱՐ.—

ԲԱՅԱՏՐԵԱԼ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ Ժամանակակից հայ գրականութեան կրկին հատուածներէն ընտրուած եւ միշտ գրական արժէք

ունեցող կտորներու: Բացատրութիւն խորքի եւ ձեւի. գտնել հատուածին հիմնական գաղափարը, երկրորդական գաղափարները. հանել անոր յատակագիծը. ծանրանալ ձեւին, ոճին մասնայատկութիւններուն վրայ: Մատենագրական ծանօթութիւններ. գրական գլխաւոր սեռերու շուրջ տեղեկութիւններ: Ուսումնական լեզուներ. արտայայտիչ արտասանութիւններ:

ԳՐԱԽՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ.— Վերլուծում հատուածին պարունակած զանազան հարցերուն, որոնք կրնան ըլլալ.—

ա) Լեզուական (գրաբարի եւ աշխարհաբարի խառնուրդ, գրաբարի ազդեցութիւն, պատմական շրջանակներ, եւլն.):

բ) Գրական (դպրոցներ, սեռեր. ասոնց բարեշրջումը՝ մեր գրականութեան մէջ ամփոփ գիծերով. կենսագրութիւններ ու փոքր համադրութիւններ դէմքերու եւ շրջաններու):

գ) Գաղափարագրական (գաղափարներու զննութիւն. շրջապատ. ազդեցութիւններ):

Վերլուծումի այս աշխատութիւնները կրնան մերթ կատարուիլ նաեւ բերանացի:

ՇԱՐԱԿԱՆ ԿԱՐԴԱՆԻՐՈՒԹԻՒՆ.— 1) անձնական ապրումներ. նօթեր. յուշագրութիւններ. զիտական նիւթերու շուրջ բացատրուած ծրագրով խմբագրումներ: 2) գրական կտորներու վրայ՝ տրուած ծրագրով՝ քննախօսութիւններ (dissertation):

ԳՐԱԲԱՐ.—

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ Աւետարանէն:

ՔԵՐԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բառագիտութիւն. Տ մասունք բանի. ձեւախօսութիւն. համաձայնութեան գործածական օրէնքներ ընթերցման կտորէն առնուած. քերականական լուծում:

3. Ա Ն Գ Լ Ե Ր Է Ն

Ընթերցանութիւն. բացատրութիւն անգլերէնով. թարգմանութիւն. խօսակցութիւն օրուան դասէն առնուած կամ անկէ դուրս նիւթերու վրայ. բառագիտութիւն. արտասանութիւն: Ամբողջական քերականութիւն. անկանոն բայեր, լուծում: Ուղղագրութիւն:

Գրաւոր փոխադարձ թարգմանութիւն. շարադրութիւն պատմութեան, նամակներու կամ դասարանին մէջ մշակուած ուրիշ նիւթերու:

Կ Ա Մ

4. Ֆ Ր Ա Ն Ս Ե Ր Է Ն

Ընթերցանութիւն. բացատրութիւն ֆրանսերէնով. թարգմանութիւն. խօսակցութիւն օրուան դասին վրայէն. բառագիտութիւն. արտասանութիւն: Ամբողջական քերականութիւն համառօտ. խոնարհում կանոնաւոր եւ անկանոն բայերու՝ հաստատական ժխտական, դերանուանական ձեւերու տակ: Ուղղագրութիւն: Գրաւոր փոխադարձ թարգմանութիւն. փոքր շարադրութիւններ՝ առարկաներու դէմյանդիմանական նկարագրութեամբ եւ պատմութեան:

5. Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն Լ Ե Զ ՈՒ

Վերի օտար լեզուներու ծրագրով

6. ՈՒ Ս Ո Ղ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

ԹՈՒՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Հին ազգերու գրաւոր թուարկութիւնը. ամբողջական եւ տասնորդական թիւերու չորս գործողութեան վերաբերեալ խնդիրներ. բաժանականութիւն, նախնական թիւեր, փոքրագոյն հասարակ բազմապատիկ. մեծագոյն հասարակ բաժանարար. հասարակ կոտորակ. կոտորակներու բաղդատութիւն. հասարակ կոտորակի չորս գործողութեան վերաբերեալ խնդիրներ, կարողութիւն եւ արմատ:

ԵՐԿՐԱՉՈՒԹԻՒՆ.— Նախորդ տարուան ծրագիրը աւելի ընդլայնուած. համեմատական զիծեր, նման եռանկիւններ եւ բազմանկիւններ, շէնքի մը բարձրութիւնը գտնելու գործնական վարժութիւններ, անդաչափութեան նախնական ծանօթութիւններ:

7. ԱԶԴ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Նայիրի-Ուրարտեան քաղաքակրթութենէն մինչեւ Բրիտանիոյ թիւն:

8. ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐ.— Բարբարոսներու արշաւանքները. նոր թագաւորութիւններ. Բիւզանդիոն. Մահմետականութիւն. պապականութիւն. Մեծն Կարոլոսի Կայսրութիւնը. Խաչակրութիւնը. Աւատականութիւն. Միջնադարեան կարգեր եւ բարքեր. Գերմանիա. Ֆրանսա. Անգլիա միջին դարուն (ԺԲ.—ԺԵ. դար):

ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐ.— Թուրքերը Կ. Պոլսոյ մէջ. Ծովային մեծ գիւտեր, գաղթային առաջին կայսրութիւններ. Վերածնունդ. Վերանորոգութիւն. Իտալական պատերազմներ, կրօնական պատերազմներ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, հետեւանքներ. Վեստֆալիոյ հաշտութիւնը. Ռիշըլիէօ. Մագարէն. Լուդովիկոս ԺԴ., Անգլիական յեղափոխութիւնը, զինակցութիւն Ֆրանսայի դէմ (1683—1714). Գրականութիւն եւ գիտութիւն 17րդ դարուն. Ռուսիա. Բրուսիա. Անգլիա. Ֆրանսա. Միացեալ Նահանգներ. Բոլոնիա. Թուրքիա 18րդ դարուն: Մտքերու վիճակը 18րդ դարուն եւ փրանսական յեղափոխութեան նախանշանները:

9. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Պատմական Հայաստան, ըստ Խորենացիի աշխարհագրութեան. — Հայաստանի Հանրապետութիւն. — Բնական աշխարհագրութիւն. քաղաքական աշխարհագրութիւն. մարդկային աշխարհագրութիւն. (բնակչութիւն. խտութիւն. ծնունդ. մահացումներ. ներգաղթ. արտագաղթ). տնտեսական կեանք (երկրագործութիւն. ճարտարարուեստ. հաղորդակցութեան միջոցներ. վաճառականութիւն, եւլն.). — Հայկական նահանգներ Թուրքիոյ (Վան. Բաղէշ. Կարին. Խարբերդ. Տիգրանակերտ. Սեբաստիա. Կիլիկիա): — Հին եւ նոր հայ գաղութներ:

10. ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Բուսաբանութիւն

Տիպարներու վրայէ ծանօթացնել իւրաքանչիւր ընտանիքի յատկանիշերը. Ուսումնասիրել գործարաններու պաշտօնը եւ, արտաքին ձեւաբանական տեսակէտով, բոյսին ու միջավայրին միջեւ գտնուող յարաբերութիւնները. Ժանրանալ տնտեսական, առտնին ու բժշկական տեսակէտով կարեւորութիւն ունեցող բոյսերու վերայ: — Դասակարգութեանց ընդհանուր պատկեր, — բոյսերը ճանչցընելու վարժութիւններ:

11. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Շարունակութիւն եւ ընդլայնում Դ. դասարանի ծրագրին, — հետապատկերի գաղափար, — դասարանէն դուրս գծագրում մատիտով, բասդելով, ջրաներկով:

12. ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ձայնաշարերու պատրաստութիւն. — փոքր երկեակ, մեծ երկեակ. — փոքր եռեակ, մեծ եռեակ, եւլն. — մեծ ձայնաշար, փոքր ձայնաշար. մեծի եւ փոքրի յարաբերութիւնները. Ա. կարգի կամ լաւ աստիճաններ, ձայնաշարներու տեսակէտէ. խաղերգել ունէ՞ ձայնէ սկսելով մեծ եւ փոքր երկեակ, մեծ եւ փոքր եռեակ, եւլն. Ֆա-ի բանալիի գործածութիւն:

Ջարդախաղեր, յապաղիկ, նախախաղ (պոստըրի, նոթ տը բասաժ) — Ազգային եւ օտար երգեր, միաձայն եւ բազմաձայն. — գործիական երաժշտութիւն:

13. ՁԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

(մանչեւ)

Կը գործադրուի Դ. դասարանի ծրագիրը:

14. ԶԵՌԱԳՈՐԾ, ԿԱՐ ԵՒ ԶԵՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Աղջկանց բաժնի յատուկ)

Նուրբ աժուռախառն պոռտէներ ճերմակեղէններու, գունաւոր պոռտէներ հաստ կտաւի վրայ, ֆիլէի ամբողջական աշխատութիւններ:

Զեւել եւ կարել ճերմակեղէններ, գոգնոցներ, ներքնազգեստներ, մեքենայով կարի վարժութիւններ, ճերմակեղէնի եւ գուլպայի բրփրիզ, օղակի եւ լամբակի շինութիւն:

15. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Շուէտական մարմնամարզ՝ չափահասներու յատուկ. դէմքի, ուսերու, ձեռքի, թոքերու եւ կուրծքի զարգացման, ու հասակի երկարումի շարժումներ, մէջքի, սրունքի, ոտքի. զանազան ձեւերով պառկելու եւ նստարաններով ու զաւազաններով մարզանքներ, — Սկաուտական մարզանքներ. — առողջապահական սկզբունքներու եւ մրցումի ծանօթութիւններ եւ գործադրութիւն, Ողիմպիական խաղեր, ֆութպոլ, պասքէթպոլ, բուրգերու կազմութիւն, հեծելանիւ նստելու վարժութիւն, պտոյտներ, ըմբշական մարզանքներ, գործիքներու վրայ փորձեր:

2. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ա) Հայ եկեղեցիին դաւանութիւնն ու խորհուրդները:

բ) ՍՈՒՐԲ ԳԻՐԲ. — Հին Կտակարանի գիրքերը. պատմական, մարգարէական, կրօնաբանատեղծական եւ վարդապետական գիրքեր. ասոնց գլխաւորներուն պարունակութիւնը եւ զրուծեան ժամանակը: Նոր կտակարանի գիրքեր. — Աւետարաններ, Գործք Առաքելոց, Թուղթեր, Յայտնութիւն. Իւրաքանչիւրին բովանդակութիւնը, հեղինակը, ժամանակը:

գ) ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑ-ԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ. — Առաքելներ, առաջին եկեղեցին. հալածանքը եւ իր պատճառները, վկաներ, աղանդներ, վանականութիւն, խաչակրութիւն: Եկեղեցիներու բաժանումը — Հռոմէական, Յոյն, Բողոքական եկեղեցիներ, Արեւելեան եւ հին եկեղեցիներ: Հայ եկեղեցւոյ տարբերութիւնը քոյր եկեղեցիներէն:

դ) ՀԱՄԱՌՈՏ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ Մովսիսականութեան, իսլամութեան, պուտտայականութեան եւ կռապաշտութեան վրայ:

ե) ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ հայոց հին հեթանոսական կրօնքէն:

զ) ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ (առանձին դասապահով)

Ներածութիւն. — Մարդուն գերազանցութիւնը կենդանիին վրայ, բանականութիւն, բարի կամեցողութիւն, ուղիղ դիտաւորութիւն եւ արդար գործ:

1. — ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մարդուն պարտականութիւնները իր անձին նկատմամբ, առողջապահութիւն եւ ֆիզիքական կրթութիւն: — Զգացողութեան մշակում, ժուժկալութիւն, ազնիւ հաճոյքներու հետապնդում, քաջութիւն եւ իր զանազան ձեւերը, աշխատանքի սէր, հշմար-

տութեան սէր, անկեղծութիւն, համեստութիւն, ինքնաճանաչութիւն, ինքնավարութիւն, նկարագրի տոկունութիւն, բարոյական արժանաւորութիւն:

2.— ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Ընտանիքը.— Իր բարիքները, պարտականութիւններ ծնողներու հանդէպ, փոխադարձ պարտականութիւններ տղոց. ընտանիք մը հիմնելու պարտականութիւնը:

Դպրոցը.— Պարտականութիւններ ուսուցիչներու հանդէպ, դասընկեր եւ բարեկամ, յարգանք կանոնին, պարտականութիւններ ընկերներու հանդէպ:

Ասպարէզի մը ընտրութիւնը, արհեստաւորի խղճամտութիւն:

Ընկերութիւնը.— Ուղղամտութիւն, յարգանք յանձնառութեանց, յարգանք ուրիշներու իրաւունքին, քաղաքավարութիւն, բարութիւն, կարեկցութիւն, վեհանձնութիւն, արդարութիւն, համերաշխութիւն, ընկերային գործին նպաստելու պարտք: Եզրակացութիւն:

2. ՀԱՅԵՐԷՆ

Ա.) ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ.—

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ.— Վերլուծում հայ զրականութեան կրկին հատուածներէն ընտրուած յատկանշական կտորներու (երբեմն՝ զրական սեռերու ըմբռնումին համար՝ ամբողջական գործի մը): Ծանրանալ հեղինակներու դիմագծութիւնը յօրինող տարրերուն վրայ, երեւան բերել օտար կամ փոխադարձ ազդեցութիւններ: Գրական սեռերու ընդհանուր գիտելիքներ: Գրական խմբաւորումներ: Ակնարկ մը մեր նոր զրականութիւնը լեցնող հոսանքներուն վրայ: Գրաւոր վերլուծումներ, դասերէ դուրս, նախասիրուած հեղինակներէ:

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԸ.— Իր պատմութիւնն ու շրջափոխութիւնը ամփոփ կերպով:

ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Իր ուսումնասիրութիւնը պատ-

մական ու քննադատական երեսներով, ժամանակագրական փոքր կապ մը՝ զետեղելու համար անձերը եւ գործերը իրենց շրջաններուն մէջ: Ծանրանալ յատկանշական հեղինակներու վրայ: Գլխաւոր գիրքերը մեր³նոր զրականութեան:

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ — Գրական քննախօսութիւններ զիրքերու, դէմքերու եւ երեւոյթներու վրայ, տղոց կեանքին հետ կապ ունեցող նիւթերէն, անոնց զանազան դասերէն, անձնական ապրումներէն պզտիկ համադրութիւններ: Պատմել եւ դատել սորվել:

Բ.) ԳՐԱԲԱՐ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Զանազան մատենագիրներ եւ մասնաւորաբար հինգերորդ դարու հեղինակներ:

ՀԻՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Ամփոփ պատմութիւնը:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Համաձայնական օրէնքներ, շարունակութիւն նախորդ տարիէն. ընթերցումներէ հանուած քերականական մասնայատկութիւններ եւ ոճեր:

3. ԱՆԳԼԵՐԷՆ

Բացատրեալ ընթերցում հատընտիր կտորներու, թարգմանութիւն, խօսակցութիւն, բառագիտութիւն, արտասանութիւն. վերատեսութիւն եւ ընդլայնում ամբողջական քերականութեան. քերականական եւ տրամաբանական լուծում, անգլերէն ոճեր եւ յատկաբանութիւններ, ուղղագրութիւն, գրաւոր փոխադարձ թարգմանութիւն, տրուած յատկագծով եւ կամ ազատ շարադրութիւններ:

ԿԱՄ

4. ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Բացատրեալ ընթերցում, թարգմանութիւն, խօսակցութիւն, բառագիտութիւն, արտասանութիւն, վերատեսութիւն քերականութեան, մասնաւոր վերլիշում կանոնաւոր եւ անկանոն բայերու:

համաձայնութեան գլխաւոր կանոններ, լուծում: Ուղղագրութիւն, գրաւոր փոխադարձ թարգմանութիւն, տրուած յատակագծով եւ կամ ազատ շարադրութիւններ:

5. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

(Վերի օտար լեզուներու ծրագրով)

6. ՈՒՍՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ազգերէ տմանց ոչ-մեթրական չափերուն վրայ ծանօթութիւններ, խառն թիւեր, համեմատութիւն, կշիռ, ուղիղ եւ խոտոր համեմատութիւն, պարզ եւ բաղադրեալ երեքի կանոն, պարզ եւ բաղադրեալ տոկոս, առեւտրական եւ արմատական զեղչ, հասարակաց եւ միջին վճարօր, խառնուրդ եւ մետաղներու բաղադրութիւն:

ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ (տեսական).— Մակարդակի երկրաչափութիւն, տեսութիւններու ապացուցմամբ եւ խնդիրներով:

ԳՐԱՀԱՇԻՒ.— Գրահաշուական քանակութիւններ, բազմազրի մը թուական արժէքը գտնել, միեզրնեքու եւ բազմեզրնեքու չորս գործողութիւն, արտադրիչ, հասարակ կոտորակներու չորս գործողութիւն, մէկ անծանօթով Ա. աստիճանի հաւասարութեան խնդիրներ: Մէկ անծանօթով Ա. աստիճանի անհաւասարութիւն, արմատականով հաւասարութիւններ, Ա. աստիճանի բազմաթիւ անծանօթով հաւասարութիւններ եւ խնդիրներ:

7. ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— (շար. եւ վերջ).— Դրիստոնէութենէն մինչեւ մեր օրերը:

8. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.—

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.— Հին վարչածեւ, անկում քաղաքակ միապետութեան, անկում թագաւորութեան, հանրապետութիւն, պայքարը հանրապետութեան ու Եւրոպայի միջեւ, հիւպատոսութիւն, կայսրութիւն, Նաբոլէոնի արտաքին քաղաքականութիւնը, Վիէնայի համաժողովը, Սրբազան Զինակցութիւնը, վերահաստատում թագաւորութեան, 1848ի յեղափոխութիւնը, երկրորդ հանրապետութիւն, երկրորդ կայսրութիւն:

Իտալական միութիւն, գերմանական միութիւն.— 1870-ի Ֆրանք եւ գերման պատերազմ: Արեւելեան խնդիրը 19րդ դարուն, Պալքանեան նոր պետութիւններ: Կերպարանաւիտիսութիւն ճարտարարուեստի եւ վաճառականութեան: Ծաւալական քաղաքականութիւն Եւրոպայի, եւ կազմութիւն գաղթային կայսրութեանց: Ծայրագոյն Արեւելք, Անգլիա, Գերմանիա, Աւստրո-Հունգարիա, Ռուսիա, Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա 19րդ դարուն: Ընդհանուր նկարագիր ժամանակակից քաղաքակրթութեան. — զինակցութիւններ. զինեալ խաղաղութիւն. քաղաքական ազատութիւնք. ռամկավարութիւն. ընկերային վարդապետութիւններ. Մեծ Պատերազմ, հետեւանքները. աշխարհի քաղաքական ներկայ վիճակը:

9. ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ.— Հարստութեան ազդակներ.— Ֆիզիքական ազդակներ, տարածութիւն, հողի բնոյթ, կլիմայ: Աշխարհագրական դիրք եւ կերպարանք: — Բնական աղբիւրներ, հանքային, երկրագործական եւ ճարտարարուեստական արտադրութիւններ:— Տնտեսական պայմաններ, մեծ հողամասեր, վաճառականութիւն. մեծ նաւահանգիստներ. մեծ քաղաքներ. Լոնտոն: Մարդկային եւ քաղաքական ազդակներ. անգլիացի ժողովուրդը, իր կառավարութիւնը, գաղթային կայսրութիւնը:

Միեւնոյն ծրագրով ուսումնասիրել եւրոպական բոլոր մեծ

պետութիւնները, տիպար քանի մը փոքր պետութիւններ (Զուլիցերիա, Պելճիգա), Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները եւ Ճաբոն: Մեծ ջրանցքներ, Սուէզ, Բանամա.— Երկաթուղիի մեծ զիծեր.— Մարդկային մեծ հոսանքներ, արտագաղթի ուղղութիւններ, գաղթալայրերու շահագործում:

10. ԲՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երկաթագնութիւն (Առաջին կիսամեայ)

Ամփոփ ծանօթութիւն ամենահասարակ ժայռերու մասին, իրենց ծագումի այլազանութեան ցուցումով: Երկրաբանական ներկայ երեւոյթներ.— Զուրին ներգործութիւնը իր տարբեր ձեւերուն տակ.— Մթնոլորտի ներգործութիւնը.— հրաբուխ, երկրաշարժ:

Ծանօթութիւն երկրաբանական դարաշրջաններու իրերայաջորդութեան մասին:—Մեծ խմբումներ իւրաքանչիւր շրջանի յատկանշական բրածոներու, կենդանիներու եւ բոյսերու: — Աստիճանական կերպարանափոխում երկրի մակերեսին: Կազմութիւն լեռնաշղթաներու:

Բնախօսութիւն (Երկրորդ կիսամեայ)

Ամփոփ համեմատական կազմախօսութիւն եւ բնախօսութիւն բոյսերու, կենդանիներու եւ մասնաւորաբար մարդուն: Առողջապահութեան հիմնական սկզբունքներ:

11. ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Նիւթի զանազան վիճակներ.— փորձառական ծանօթութիւն ուժի, աշխատանքի եւ զօրութեան.— աշխատանքի պահպանման սկզբունք, լծակ, եւլն.:

Ծանոթութիւն . — Ծանրութիւն, ուղղահայեաց, ծանրութեան կեդրոն, կշիռ.— տեսակարար ծանրութիւն հաստատուններու եւ հեղուկներու:

ՀԵՂՈՒԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱԶԵՐՈՒ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՈՒԹԻՒՆ.— Ճընշում, ճնշումի միութիւն, Բասքալի սկզբունք, կիրառումներ, օրի-

նակներ.— մթնոլորտային ճնշում, ծանրաչափ, Արքիմեդէսի ըսկզբունք: Կիրառում տեսակարար ծանրութեանց չափումին:— ծրփուն մարմիններ:

Հիմնական ծանօթութիւններ Զերմութեան, Ջայնի, Լոյսի եւ Ելեկտրականութեան մասին:

12. ՏԱՐՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Օդ, բորակածին, ջուր, թթուածին եւ ջրածին, ջուրի բաղադրութիւնը.— Թթուներու, աղերու եւ խարխիւներու (պազ) մասին քննհանուր ծանօթութիւններ՝ օրինակներով եւ կիրառումներով: Տարրալուծութիւն, համադրութիւն եւ խառնուրդ: — Պարզ մարմիններ, մետաղակերպներ եւ մետաղներ, բաղադրեալ մարմիններ: — Խորհրդանիշ եւ տարազ: — Բնածուխ եւ իր կազերը:

13. ԴՈՐԾՆԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ

ԻՐԱՒՈՒՆՔԻ

Ա.— Ազգ, Հայրենիք, Պետութիւն, կառավարութիւն, ազգային վեհապետութիւն.— հանրային իշխանութիւնք, իշխանութեանց բաժանում եւ կազմակերպութիւն: Քաղաքացիական պարտաւորութիւնք: — Հայ Ազգային Սահմանադրութիւն:

Բ. Անձեր, (բերսօն).— քաղաքային վիճակ, ընտանիքի կազմութիւն, ամուսնալուծում, հայրական իշխանութիւն, անկարողներ:

Ինչքեր.— շարժուն եւ անշարժ ինչքեր, սեփականութեան իրաւունք, սեփականութեան անդամատունները:

Պայմանագրութիւնք եւ պարտաւորութիւնք. առանձնաշնորհում եւ հաստատագրաւ. քաղաքային պատասխանատուութիւն, ժառանգութիւն, նուիրատուութիւն, կտակ:

14. ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Վաճառականութիւն, սովորական եւ իրաւագիտական տեսակէտներով.— վաճառականներ (գործարանատէր. մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառականներ. սեղանաւորներ. յանձնակատար. միջնորդ. ապահովագրող, եւլն.).— Գնում եւ վաճառում, ուղղակի եւ անուղղակի. կանխիկ եւ ապառիկ. ստացագիր.— ներքին եւ արտաքին վաճառականութիւն (վերջինին մէջ ներածում եւ արտածում, թրանզիթ).— վաճառք, անոր կշիռը, գինը, փոխադրութիւնը (ծովային, ցամաքային եւ օդային). հաշուեցոյց. փոխադրագիր. մաքսային դրութիւն. մաքսատուրք անանկութիւն (պարզ, յանցաւոր եւ խարդախ) եւ անոր բարոյական, օրինական եւ քաղաքային վնասները.— փոխանակագիր եւ օրինական տրամադրութիւններ.— հրամանի եւ բնակարանի մուրհակ. մերժում. բողոքում:

ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.— Պարտաւորիչ եւ օժանդակ տետրակներ.— հաշուեզուխներ.— պարզ տոմար, ձեռատետր. Օրհաշիւ եւ Մայր հաշիւ. պարզ տոմարի անպատեհութիւնները.— Կրկնատոմար. Ձեռատետր. Օրհաշիւ եւ Մայր հաշիւ. կրկնատոմարի առաւելութիւնները:

Ամէն նիւթի հետ կապուած պիտի ըլլայ համապատասխան առեւտրական թղթակցութիւնը, սկսած շրջաբերականէն:

15. ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Աղջկանց բաժնի յաւուկ)

Տանտիկնոջ առանձին պարտականութիւնները.— հմտութիւն տնական աշխատութեանց.— ժամանակի իմաստուն գործածութիւն.— ժրաջանութիւն, կոկիկութիւն, մաքրասիրութիւն, խնայասիրական ոգի, հաշուագիտութիւն եւ վերահսկողութիւն.— Տգիտութեան, ծուլութեան եւ անբարեկարգութեան, պնասիրութեան աղիտալի հետեւանքները տան մէջ.— Ծանօթութիւն առողջապահիկ սկզբունքներու.— Խնամք կահ կարասիներու, անօթներու,

զգեստեղէնի, զգուշական միջոցներ հրդեհի, մակաբոյժներու, վնասաբեր մանրէներու դէմ.— Լուացք, արդուկում, կար եւ ձեռագործ:— Խոհագործական բաւարար ծանօթութիւններ եւ գործնական վարժութիւններ.— մանկատաժական մանր գիտելիքներ (ի՛նչ խնամք պարտիս տանիլ փոքր քրոջդ կամ եղբորդ).— Իմաստուն կինը՝ աղբիւր ընտանեկան երջանկութեան:

Ընկերային պարտականութիւններ.— պարկեշտութիւն, պարզասիրութիւն, բարեկրթութիւն, մասնակցութիւն բարեգործութեանց, այցելութիւնք, եւլն.:

16. ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բնականին վրայէն գծագրութիւն. ուսումնասիրութիւն մարդկային դէմքի եւ դաշտանկարի. հեռապատկերի սկզբունքներու կիրառում. յիշողութեամբ գծագրութիւն եւ ուրուագիծ. յիշատակարաններու նմոյշներ արուեստներու պատմութենէն, դասարանէն դուրս գծագրութիւն մատիտով, բասդելով, ջրաներկով, եւլն. զարդանկարի աշխատութիւն:— Գծագրութիւն:

17. ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԳ

Ձայնամիջոցներու շրջման տեսութիւն. երեք ծայնով մեծ եւ փոքր դաշնակումներ (աբօր). Դաշնակումներու շրջումները. Ա. կարգի կամ լաւ աստիճաններու դաշնակումները կէտադրութեան տեսակէտէն. Ա. Դ. եւ Ե. դաշնակումները լսելով հասկնալու վարժութիւն. եղանակ գրելու վարժութիւն. երգել Ա. Դ. եւ Ե. դաշնակումներուն խազերը զանազան շրջումներով: Տրուած եղանակ մը մէկ երկու ծայն վեր կամ վար գրել:

Ազգային եւ օտար երգեր միաձայն եւ բազմաձայն. գործիական երաժշտութիւն:

18. ՁԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

(Մանչերու համար)

Կը գործադրուի նախորդ տարուան ծրագիրը, աւելի ընդլայնուած:

19. ՁԵՌԱԳՈՐԾ, ԿԱՐ ԵՒ ՁԵՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Աղջկանց բաժնին յատկ)

Շարունակութիւն եւ ընդլայնում Ե. դասարանի ձեռագործի ծրագրին:

Ձեւել եւ կարել ճերմակեղէններ, ներքնազգեստներ եւ շրջազգեստներ. — մերենայով կար. — գուլպայի, ճերմակեղէններու եւ քրդեղէններու բրդեղէններով:

20. ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Կը գործադրուի Ե. դասարանի ծրագրերը:

ՅՈՒՑԱԿ ԴԱՍԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄԻ
ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ԴԱՍԵՐՈՒ	Երօք	Բարյալություն	Հայերեն աշխարհարար	Գրաբար	Մասնագրություն	Տեղական լեզու	Օտար լեզու	Ուսուցիչ	Գիտություն (իրագրություն)	Աշխարհագրություն	Ազգ. Պատմություն	Բնիկ. Պատմություն	Չափագրություն եւ Երգ	Գաղ. Կրթություն (մանչեքու) եւ Առանձին Տնտեսագիտ. (աղջկանց)	Գծագրություն	Գեղագրություն	Մարզանք	Չեւագրք եւ ձեռագրք աշխատանք	Չեւագրություն եւ կար (աղջկանց)	Տնտեսագրություն եւ բարակություն	Հավակն. տնտեսական	Համագումար
Ա.	1	6			6			6	1	1	1		2		2	2	2	2		1	33	
Բ.	1	6			5	5		5	1	1	1		1		1	1	2	2		1	33	
Գ.	1	5			5	5		5	1	1	1	1	1		1	1	2	2		1	33	
Դ.	1	5			5	5		5	2	1	1	1	1		1	1	2	2			33	
Ե.	1	5	1		4	4		4	2	2	1	1	1		1		2	2	2		33	
Զ.	1	3	1	1	4	4		4	**	3	1	1	1	1	1		1	2	2	1	34	

(*) 3 պահ թուարանություն եւ մէկ պահ երկրաչափություն:

(**) պահ թուարանություն, մէկ պահ գրանաչիւ եւ մէկ պահ երկրաչափություն:

(***) 1 պահ բնագիտություն, 1 պահ բնալուծություն եւ մէկ պահ բնապատմություն:

92

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0231696

50. 567